N:o 31.

Ank. till Riksd. kansli den 16 mars 1903, kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om tillägg till 8 och 12 §§ bevillningsförordningen,

(2:a A.)

Uti en vid innevarande riksdag väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion inom Andra Kammaren, n:o 95, har herr *S. J. Enander* föreslagit:

»att till gällande bevillningsförordning § 8 mom. 2 a) måtte fogas en punkt af följande innehåll:

försäljning af skog eller skogseffekter från egen eller annans mark, virkesfångst från egen eller annans mark för annat ändamål än husbehof äfvensom virkesfångst från skogsområde, som blifvit af staten upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag;

eller eventuellt i korthet sagdt:

skogsafverkningsrörelse för annat ändamål än husbehof;

samt att äfvenledes till samma förordnings § 12 måtte fogas ett moment af följande lydelse:

för inkomst, hvarom i § 8 mom. 2 a) (och i denna motion) sägs, där skogsområdet är beläget.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Det torde måhända anses mer än dristigt och ganska vanskligt, att undertecknad kommer fram med en motion om ändring uti gällande be-

villningsförordning i syfte, att all skogsafverkningsrörelse skall beskattas, där skogen är belägen. Riksdag, myndigheter och kommittéer hafva nämligen upprepade gånger med längre eller kortare mellanrum under ett tjugutal år offrat tid och uppmärksamhet åt denna beskattningsfråga. Men trots allt väntar densamma ännu på en lycklig lösning.

Som bevis för och exempel på det arbete, som ägnats frågan, må nämnas: skatteregleringskommitténs af 1881 förslag, som framlades för 1883 års Riksdag; riksdagsmotionerna n:o 63 för 1884, n:o 86 för 1887 och n:o 140 för 1890; utsedde kommitterades betänkande med förslag till vissa ändringar i bevillningsförordningen 1 maj 1891; andra kommitterades betänkande med förslag till förordning angående inkomstbevillning den 2 november 1894 och kungl. kammarrättens underdåniga utlåtande öfver det senare förslaget den 25 april 1895.

Att en snar och ändamålsenlig lösning af föreliggande skattefråga är af största betydelse för skogssocknarne, i synnerhet inlandskommunerna i Norrland, vill jag med ett exempel från X:s kommun söka påvisa och styrka:

I. *A. Trävarubolag.*

Genom svensk mellanhand köpte ett konsortium engelsmän 1856 afverkningsrätten under 50 år, tillhörande 628½ trög efter 300 kronor per trög (1 trög = 1/36 mantal) för ett sammanlagdt belopp af ..... kronor 188,500: —
Flottledsbyggnader och strömrensningar kostade högst ..... » 100,000: —
Summa kronor 288,500: —

Af skogsköpeskillingen skulle hälften betalas efter ett års förlopp, andra hälften under 10 år därefter med 9,427 kronor årligen, hvarigenom räntevinst uppstod öfver ..... kronor 30,000: —
Engelsmännen afverkade omkring 730,000 timmer, som väl kunna beräknas till ..... » 365,000: —
Summa kronor 395,000: —

Det engelska konsortiets vinst 107,000 kronor är så lågt tilltagen, att den godt kan tredubblas.

An. A. Trävarubolag köpte 1868 engelska bolagets egendom, nämligen ett sågverk, ännu begagnadt, brädgård, en skog i Y. socken och förbemälda skog i X:s socken för 450,000 kronor. — Den senare skogen,

som vid köpet troligen ej uppskattades till 100,000 kronor, kan således i amorteringssyfte för A.-bolaget icke upptagas till mer

än högst	kronor	300,000: —.
Strömrensningar m. m. hafva ej kostat	»	300,000: —
Hemmansköp till ett trögtal af $63^{4}/_{17}$ högst	»	120,000: —
Skifteskostnad å dessa trög à 500 kronor	»	32,000: —
Före 1889 köpt hälften af all skog på 130 trög med 40 års afverkningstid efter pågående laga skiftets slut för ett pris, som motsvarar dessa trög å belöpande slutliga skifteskostnader, i köpeafhandlingen beräknade till högst 600 kronor per trög, här upptagna till högst 1,000 kronor per trög	»	130,000: —
Mellangiften vid senare köpet torde ej uppgå till	»	50,000: —
Summa	kronor	932,000: —
Vinsten skulle således blifva	»	4,896,000: —
Summa	kronor	5,828,000: —.

Pr. Likvidskogen eller s. k. hemskog, som icke ingår i förstnämnda afverkningsköp, belöper sig efter verkställd skogslikvid till 905 träd per trög, hvilken en del hemmansägare 1897 sålt efter 5 kronor per träd, kan således för A.-bolagets egna $63^{1}/_{2}$ trög uppskattas till ett

värde af	kronor	286,000: —
och halfva likvidskogen å förutnämnda 130 trög	»	292,000: —
Värdet af öfrig å sistnämnda trög köpt skog efter $^{1}/_{2}$ träd per tunnland årligen under 40 år och 250 tunnland per trög eller tillsamman 32,500 tunnland torde kunna sättas till minst	»	650,000: —
Under 1868—1898 hafva afverkats på grund af första skogskontraktet 4,600,000 timmer	»	4,600,000: —
Summa	kronor	5,828,000: —.

Härvid kan ytterligare anmärkas till A.-bolagets favör, att vid beskattningen af dess sågverksrörelse har bolaget gjort af myndigheterna gilladt skattefritt afdrag från sin inkomst med 25 öre per timmer. Detta afdrag, endast från 1888 räknadt, då tvist uppstod om behörigheten, uppgår dock för afverkade cirka 1,920,000 timmer till 480,000 kronor, som icke varit inberäknade vid hemmanstaxeringen, ej heller på annat sätt taxerats. Och äfven hafva naturligtvis flottledsbyggnads-, strömrensnings- och förädlingskostnader m. m. afdragits, så att ingen

beskattning ägt rum för dylika kostnader, hvarför ock de förutnämnda 300,000 kronor af bolagets utgifter godt kunnat lämnas å sido.

Säkerligen är sålunda 1 krona per timmer i ren förtjänst icke för högt tilltaget. Bolaget har själft i rättegångsmål angående förment obehörig afverkning å samma skogstrakt fastslagit värdet med 2,50 kronor per timmer. Och skulle man äfven antaga vinsten till ett värde af 50 öre per timmer, så kommer den likväl på ett belopp af 2,300,000 kronor.

II. *B. Trävarubolag.*

An. Inköp af hemman, tillsamman 224½ trög, efter 900 kronor, 1,000 kronor à 1,500 kronor pr trög och 2,000 kronor pr trög för 17 trög ..... kronor 345,000: —
Skifteskostnader därå omkring ..... » 124,000: —
Skogsköp inom byn O. ej öfver ..... » 5,000: —
Summa kronor 474,000: —

Pr. Af dessa hemman befanns ett om 4½ trög, hvari förbemälda A-Trävarubolag försummat inteckning för sitt afverkningskontrakt, hvarför B-bolaget kunde tilltvinga sig först retroaktivt för afverkningen under preskriptionstiden, innan B-bolaget fått det i sina händer, 3,000 tunnland af socknens bästa skog, från hvilket B-bolaget afverkat omkring 200,000 timmer ..... kronor 200,000: —;
sedan årligen dessutom hvad som kunde belöpa sig på detta hemman 4½ trög i förhållande till A-bolagets fortfarande timmerafverkning vid äfventyr att denna afverkning i annat fall stoppats för skiftets skull, tillsamman räknadt från inköpsåret till 1898 30,000 timmer ..... » 30,000: —
Värdet af förutvarande likvidskog för sina 224½ trög » 1,010,000: —
Afverkning på grund af skogsköpet i byn O. 600,000 timmer ..... » 600,000: —
Summa kronor 1,840,000: —

C. Trävarubolag.

An. Inköp af 169 trög dels efter 1,200 kronor, de flesta, dels efter 1,300 à 1,500 kronor per trög, tillsamman..... kronor 240,000: —
Skifteskostnad därå cirka ..... » 100,000: —
Skogsinköp inom byn O. högst ..... » 60,000: —
Summa kronor 400,000: —

Pr. Af de köpta hemmanen befunnos 2:ne om tillsammans 9 trög, för hvilka C-bolaget af A-bolaget på samma grund, som förut nämnts rörande B-bolaget, tilltvang sig dels kontant ..... kronor 60,000: —
dels ett årligt timmerantal efter hvad som kunde belöpa sig på dessa trög i förhållande till A-bolagets afverkning, sammanlagdt till 1898 50,000 timmer ..... „ 50,000: —
Värdet af likvidskogen å 169 trög efter förutnämnd beräkningsgrund ..... „ 760,000: —
Afverkning i byn O. på grund af skogsköpekontrakt 460,000 timmer ..... „ 460,000: —
Summa kronor 1,330,000: —.

I förestående exempel äro summorna afrundade och bolagens köpesummor och utgifter högre tilltagna än i verkligheten samt inkomst- och vinstsummor mindre, så att ränteförluster af bolagens nedlagda kapital godt kunnat uteslutas. Fastän exemplet gäller 1898, är det lika upplysande ändå i saken. A-bolaget afverkar fortfarande minst 200,000 timmer i medeltal årligen, som borde beskattas i X:s socken hvarigenom denna socken skulle kunna hafva en inkomst af minst 3,000 à 4,000 kronor per år, och det 25-åriga laga skiftet har ännu icke blifvit afslutadt.

Man kan tilläfventyrs tycka, att den betydande årliga afverkningen, som äger rum, skulle genom rika tillfällen till arbetsförtjänst tillföra socknen stora rikedomar och göra folket välbärgadt. Men saken förhåller sig så, att betalningen är så väl afpassad, att om det skall blifva något öfver, måste arbetet forceras till ytterlighet helgd och söcken; och likväl fordras utom lämpliga vintrar, som sällan gifvas, stor konst och vana att sköta timmerkörningen, ifall den icke skall resultera i förlust. Socknen är därför fattig och tryckt af stor fattigbörda just till följd af den stora hop tillströmmande skogsarbetare, som delvis snart försvinna, sedan de varit upphof till en stor procent oäkta barn, och delvis blifva kvar, sedan de förstört sin hälsa och släpat ut sig i bolagstjänsten, och om hvilka senare fattigvården måste draga försorg.

Det anförda exemplet är icke enstaka, det torde gälla, mer eller mindre modifieradt, alla norrländska skogssocknar.»

Frågan om lämpligaste sättet för beskattning af skogens afkastning har tillförene upprepade gånger varit föremål för statsmakternas behandling.

Enligt skatteregleringskommitténs den 17 augusti 1881 afgifna förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst skulle all inkomst och förmån, som af jordbruksfastighet tillfölle ägaren, däri äfven inräknad inkomst genom försäljning af skog, vara underkastad inkomstbevillning till så stor del, som öfversteg det belopp af fem procent af taxeringsvärdet, hvilket skulle anses genom fastighetsbevillningen beskattadt. Vid fastighetens taxering skulle därför växande skog tagas i betraktande allenast i den mån den ansågs erforderlig till husbehof. Inkomstbevillningen skulle påföras, där fastigheten vore belägen. Såsom skäl till detta sätt för beskattning af skogs afkastning anförde kommittén bland annat, att en fullt tillfredsställande uppskattning af skogens kapitalvärde vore lika svår, som uppskattningen af dess afkastning vore lätt, och att det skulle blifva en obillighet att vilja i en fastighets taxeringsvärde inbegripa hvad som möjligen först efter årtionden kunde hafva utbildat sig till ett afkastning gifvande kapital.

Kammarrätten, som den 22 september 1882 till Kungl. Maj:t inkom med utlåtande öfver förslaget, afstyrkte detsamma på anförda skäl och uttalade såsom sin åsikt, att företräde borde lämnas åt den förutvarande bestämmelsen, att den med jordbruksfastighet förenade förmån af skog skulle inbegripas i fastighetens taxeringsvärde. Bland de skäl, som af kammarrätten anfördes mot förslaget, åberopades jämväl den omständigheten, att förslaget i vissa fall måste anses innebära en afvikelse från grundsatsen om rättvis och jämlik beskattning, i det att ägaren af en fastighet, som utöfver husbehofvet hade rik tillgång på skog, endast till följd däraf, att han måhända under flera år icke afyttrat produkter från skogen, komme att blifva lägre beskattad än ägaren af en annan jordbruksfastighet, hvars tillgång på skog icke öfverstege husbehofvet, men som detta oaktadt uppskattats till samma värde som den förra fastigheten, änskönt denna fastighet till följd af den ej anlitade skogens under årens lopp stigande värde måste vid en blifvande försäljning betinga en högre köpeskilling.

Skatteregleringskommitténs nyssnämnda förslag lades emellertid, oaktadt kammarrättens afstyrkande, till grund för de bestämmelser om skogsafkastningens beskattning, som funnos i det af Kungl. Maj:t vid 1883 års riksdag framlagda förslaget till ny bevillningsförordning. Kungl. Maj:t hemställde nämligen, att i en fastighets taxeringsvärde skulle inbegripas värdet af skog allenast i den mån den ansågs erforderlig till

husbehof, samt att till inkomst af arbete skulle räknas inkomst genom skogsafverkning å egen eller annans mark för annat ändamål än husbehof eller genom försäljning af växande eller afverkad skog. Idkare af skogsrörelse, dit jämväl borde räknas innehafvare af genom köp förvärfvad rätt till afverkning å annans mark, skulle för inkomst af denna rörelse taxeras, där skogen vore belägen.

Bevillningsutskottet vid 1883 års riksdag fann Kungl. Maj:ts förslag väl grundadt, i hvad det afsåg beskattning af skogsrörelse å annans mark, men utskottet ansåg betänkligt att tillämpa samma tillvägagångssätt vid beskattning af sådan rörelse å egen mark. Utom det att utskottet åberopade det här ofvan omförmälta, af kammarrätten anförda skälet mot förslaget i sistnämnda afseende, påpekade utskottet den svårighet och den möjlighet till godtycke vid tillämpningen, som det obestämda i begreppet »husbehof» skulle komma att medföra. Det skulle blifva i hög grad vanskligt att afgöra en fastighets husbehof af skog och att beräkna, huru stor del af befintlig skog därtill borde anslås. Vid taxeringen skulle dessutom blifva svårt att erhålla kännedom om och i hvad mån å en egendom under året utöfver husbehofvet afverkats eller försålts skog i ringare omfattning. Slutligen komme en jordägare, som genom sparsamhet med det för husbehofvet afsedda virket blefve i tillfälle att sälja någon del däraf, att hårdare beskattas än en annan jordägare, hvilken icke iakttoge en dylik inskränkning af sitt virkesbehof. Den förstnämnde skulle ju, enligt Kungl. Maj:ts förslag, erlägga fastighetsbevillning för den till husbehofvet anslagna skogen och dessutom inkomstbevillning, för hvad han genom försäljning däraf kunde vinna.

Utskottet föreslog därför, att, därest dispositionsrätten till växande skog funnes kvar i jordägarens hand, värdet däraf till hela sitt belopp skulle inberäknas i fastighetens taxeringsvärde och genom fastighetsbevillning beskattas, men att, om nämnda dispositionsrätt innehades af annan person, inkomstbevillning skulle utgöras för den behållna afkastningen. Då det emellertid kunde befaras, att en jordägare genom öfverafverkning å sin skog kunde komma att förorsaka det allmänna förlust af en skatteinkomst, som varit beräknad att under en längre följd af år inflyta, föreslog utskottet därjämte, att inkomst genom afverkning eller försäljning af skog å egen mark skulle genom inkomstbevillning beskattas, när sådant ägde rum till den utsträckning, att egendomens värde därigenom minskadas.

Riksdagen afslog emellertid såväl det af Kungl. Maj:t som det af bevillningsutskottet framställda förslaget om skogsrörelses beskatt-

ning genom inkomstbevillning, och bevillningsförordningen den 14 september 1883 bibehöll därför grundsatsen därom, att afkastning af sådan rörelse skulle genom fastighetsbevillning beskattas.

Från Kungl. Maj:ts sida har sedermera något förslag om ändrade bestämmelser för beskattning af inkomst utaf skogsrörelse icke för riksdagen framlagts, men frågan har inom åtskilliga för omarbetning af nämnda föreskrifter eller af bevillningsförordningen i sin helhet tillsatta kommittéer vunnit en behandling, för hviken bevillningsutskottet nu går att redogöra.

Den 24 oktober 1890 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté med uppdrag att afgifva förslag till ändringar i då gällande bevillningsförordning i syfte bland annat att åvägabringa en mera tillfredsställande ordning i fråga om beskattning af den inkomst, som vunnes genom afverkning af skog med eller utan samband med sågverks- eller annan förädlingsrörelse. Kommittén, som den 1 maj 1891 afgaf sitt betänkande, förordade för sin del, att användning af skog till husbehof skulle anses beskattad genom fastighetsbevillning, men att hvarje annat tillgodogörande af skog å en egendom skulle, därest någon behållning uppstode, blifva föremål för inkomstbevillning vare sig tillgodogörandet skedde genom försäljning af själfva skogen eller afverkning och försäljning af skogseffekter eller genom virkesfångst för egen förädlingsrörelse. Inkomst af virkesfångst för egen förädlingsrörelse men å annans därtill upplåtna mark skulle däremot icke göras till föremål för särskild taxering. Enligt kommitténs åsikt vore nämligen sistnämnda form af af virkesfångst icke väsentligen skild från inköp af hugget virke eller andra skogseffekter, hvilket icke blefve föremål för någon särskild beskattning. Därtill komme, att afverkningsrättens upplåtare skulle komma att erlägga inkomstbevillning för den inkomst han genom upplåtelsen vunnit.

De föreskrifter, som kommittén, utan rubbning af grunderna för då gällande bevillningsförordning, ansett erforderliga för åstadkommande af det föreslagna sättet för beskattning af skogsrörelse skulle, såsom kommittén sammanfattat dem, afse

»*att* vid taxering af jordbruksfastighet särskilda värden sättas å inrösnings- och afrösningsjorden;

att vid uppskattning af staten tillhörigt skogsområde växande skogens hela värde inbegripes, men att eljest vid bestämmande af fast egendoms taxeringsvärde hänsyn tages till afkastningen af växande skog, allenast i den mån densamma användes till husbehof;

att i öfrigt inkomst genom afkastning af skog beskattas genom inkomstbevillning;

att för den skull den nu i § 2 af bevillningsförordningen stadgade skyldighet för innehafvaren att erlägga fastighetsbevillning för »skogsområde, som blifvit upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag» må upphöra;

att inkomstbevillning bör för behållna inkomsten utgöras, såväl när försäljning af skog eller skogseffekter drifves såsom handelsrörelse, som äfven när dylik försäljning äger rum från område, för hvilket den, som verkställer försäljningen, är pliktig utgöra fastighetsbevillning;

att, äfven om försäljning af virket ej sker, dylik bevillning bör erläggas för virkesfångst utöfver husbehofvet å område, för hvilket den, som verkställer virkesfångsten, är pliktig utgöra fastighetsbevillning, eller å skogsområde, som blifvit af staten upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag; samt

att vid taxering af inkomst genom försäljning af skog eller skogseffekter eller genom virkesfångst från eget område, taxeringen skall ske i den ort, där skogen är belägen.»

Öfver hvad kommittén sålunda föreslagit inhämtades yttranden från kammarrätten, öfverståthållareämbetet och Konungens samtliga befallningshafvande. Såväl inom kammarrätten som bland öfriga hörda myndigheter uttalades vidt skilda meningar i den förevarande frågan. Kammarrättens flesta ledamöter synas emellertid ansett, att den af kommitterade föreslagna grundsatsen för beskattning af skogsafkastning icke borde vinna tillämpning, åtminstone såvida grunderna för då gällande bevillningsförordning i öfrigt lämnades oförändrade.

I sammanhang med den till 1892 års urtima Riksdag af Kungl. Maj:t framlagda finansplanen påpekades behofvet af en omarbetning af bevillningsförordningens bestämmelser i syfte bland annat att på ett verksammare sätt, än då ägde rum, med beskattning träffa vissa inkomstarter, hvaribland afkastning af skog särskildt framhölls. Riksdagen anhöll i skrifvelse den 27 november 1892, under uttalande af vissa åsikter beträffande finansplanen, att Kungl. Maj:t täcktes låta, med ledning af hvad Riksdagen anfört, utarbeta och för Riksdagen i mån af behof framlägga förslag till den enligt samma finansplan afsedda beskattning. Med anledning af denna Riksdagens skrifvelse bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att för beredande af föreliggande frågor angående förändringar i skatteväsendet tillkalla de personer, som han kunde finna nödigt därtill anlita. Den 24 maj 1893

uppdrog departementschefen åt utsedda kommitterade att deltaga i beredningen af omförmälta frågor.

Sistberörda kommitterade inkommo den 2 november 1894 med betänkande och förslag till förordning angående inkomstbevillning. Med afseende å beskattning af skogens afkastning ställde sig kommittén väsentligen på samma ståndpunkt som 1891 års kommitté och föreslog därför, att, där fråga icke vore om staten tillhöriga skogsområden, i vederbörande fastighets taxeringsvärde skulle inbegripas allenast skogsmarkens värde och värdet af växande skog till husbehof men icke skogens värde i öfrigt. Inkomst genom försäljning af skog eller skogseffekter från egen eller annans mark, genom virkesfångst från eget eller annans område för annat ändamål än husbehof samt genom virkesfångst från skogsområde, som blifvit af staten upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag, skulle beskattas såsom inkomst af handel eller näring. Förmånen af skogs användande till husbehof skulle däremot beskattas genom bevillning för inkomst af den fasta egendomen. Afdrag för omkostnader m. m., såsom t. ex. för köpeskilling, skulle vid taxering af skogs afkastning ske efter samma grunder, som vid taxering af inkomst af handel eller näring. Taxering af skogsområdes afkastning skulle verkställas, där området vore beläget.

Kammarrätten, som den 25 april 1895 afgaf infordradt utlåtande öfver förslaget, fann emellertid på anförda skäl, att, så länge taxeringsvärde åsattes jordbruksfastighet öfverhufvud, i detta värde jämväl borde inbegripas fastighetens skogstillgång, och att genom en på taxeringsvärdet hvilande beskattning bäst tillgodosåges såväl det allmännas rätt att erhålla skattebidrag af skogstillgången å smärre och medelstora fastigheter som ock intresset hos de kommuner, där sågverks skogsområden låge, att af dessa erhålla behöriga och jämnt påräkneliga skattebidrag. Dock föreslog kammarrätten i fråga om fastighetsbevillning för skog den modifikationen i gällande bestämmelser, att, där afverkningsrätt till skog blifvit på något längre tid till annan upplåten, bevillning för det upplåtelsen motsvarande fastighetsvärdet borde påföras afverkningsrättens innehafvare, för såvidt vederbörande fastighetsägare därom till taxeringsmyndigheterna lämnade behörig uppgift. Skogsafverkning såsom självständig rörelse å område, för hvilket afverkaren ej vore pliktig utgöra fastighetsbevillning, skulle enligt kammarrättens mening vara underkastad inkomstbevillning, därest rörelsen lämnade vinst.

I sitt utlåtande uttalade kammarrätten bland annat, att enligt dess mening det enda rationella tillvägagångssättet vid beskattning af trävarurörelse vore, att inkomsten af en dylik rörelse beräknades för rörelsen i sin

helhet och därefter enligt viss, lagstadgad grund fördelades å de orter, där skeppning ägt rum, sågverket vore beläget och afverkning försiggått. Kammarrätten ansåge nämligen, att skogsafverkningen i och för sig icke lämnade någon inkomst utan fasthellre förorsakade utgift, hvadan frågan om och i hvad mån en trävarurörelse lämnade beskattningsbar inkomst hufvudsakligen vore beroende på de omständigheter, hvarunder flottning, sågning och försäljning ägt rum. Något förslag i sådan riktning framställde kammarrätten emellertid icke, enär den synes hafva befarat, att fördelning af en trävarurörelses sammanlagda inkomst icke skulle kunna genomföras, särskildt med hänsyn till svårigheten att uträkna den inkomst, som borde tillkomma hvarje kommun, där afverkning skett.

Med anledning däraf, att 1894 års kommitté i sitt förenämnda förslag till förordning angående inkomstbevillning tillämpat andra grundsatser än dem, hvarå då gällande bevillningsförordning vore byggd, i det att kommittén bland annat föreslagit ren inkomstbevillning för afkastning af skog utöfver husbehofvet, uppdrog Kungl. Maj:t den 11 september 1895 åt en kommitté att inkomma med yttrande om lämpligheten af de nya beskattningsgrundsatserna och om det sätt hvarpå de i författningsförslaget vunnit tillämpning. Sistberörda kommitté afgaf den 9 december sagda år sitt utlåtande. Kommittén framställde mot 1894 års kommittéförslag åtskilliga anmärkningar och förklarade, att, då kommittén icke såge sig i stånd att föreslå ändringar i och tillägg till förslaget af beskaffenhet att afhjälpa dess brister, kommittén funne sig icke kunna biträda detsamma. Kommittén hölle däremot före, att, oöfverstigliga svårigheter ingalunda skulle möta för att, med bibehållande af fastighetsbevillning såsom beskattningsform för skogens afkastning, ernå ett mera tillfredsställande resultat. Såsom ett oeftergifligt villkor härför funne kommittén emellertid införandet i bevillningsförordningen af ett stadgande, som skulle nödga taxeringsmyndigheterna att vid taxeringen icke lämna skogens värde obeaktadt, och kommittén ansåge att, på sätt föreslagits af 1891 års ofvan omförmälta kommitté, en föreskrift om särskilda taxeringsvärden å inrösningsjord och afrösningsjord i sådant hänseende kunde vara lämplig. Såsom ett ytterligare medel för ernående af det angifna målet angaf kommittén därjämte, att möjlighet borde beredas en jordägare, som åt annan person upplåtit skogsområde eller afverkningsrätt å sin egendom, att vid nästa allmänna fastighetstaxering få skattskyldigheten till vederbörlig del öfverflyttad på den, till hvilken sådan öfverlåtelse skett. För sådant ändamål skulle jordägaren hos taxeringsmyndigheterna om öfverlåtelsen göra anmälan och därvid upp-

gifva den betingade godtgörelsens belopp, hvarpå sagda myndigheter skulle åsätta den öfverlåtna ståndskogen och skogen i öfrigt särskilda värden. Slutligen förklarade sig kommittén anse, att inkomst genom köp och försäljning af skog och skogseffekter, därest sådan verksamhet bedrefves såsom formlig handelsrörelse, skulle såsom inkomst af hvarje annan handel beskattas.

I det vid 1897 års riksdag af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till bevillningsförordning vunno de ifrågasatta ändrade bestämmelserna om beskattning af skogs afkastning icke någon tillämpning, utan skulle värdet af växande skog vid taxering inbegripas i fastighetens taxeringsvärde. Dåvarande chefen för finansdepartementet yttrade vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t, enligt hvad det förslaget åtföljande statsrådsprotokollet utvisar, bland annat, att den dittills i skogsbeskattningsfrågan verkställda utredningen medfört den afsevärda fördel, att det problem, som framställts till lösning, blifvit på det mest fullständiga och uttömmande sätt i alla detaljer behandladt och genomarbetadt. Ett stort antal förslag hade framlagts, och de med hvart och ett af dessa förenade fördelar och olägenheter hade grundligt skärskådats. Men sådant oaktadt kunde frågan knappast anses förd närmare sin lösning, och meningarna stode lika oförmedlade emot hvarandra som vid kommittébehandlingens början. Departementschefen fäste därefter uppmärksamheten å några af de skäl, som anförts mot införande af inkomstbevillning för afkastning af skog, och förklarade slutligen, att, då någon utväg till en tillfredsställande lösning af de vid kritik af de framställda kommittéförslagen påpekade svårigheterna dittills icke kunnat angifvas, han icke ansåge sig böra för Riksdagen framlägga något förslag i antydd riktning.

Förslag till ändrade bestämmelser om beskattning af skogs afkastning hafva vid upprepade tillfällen inom Riksdagen af enskilde motionärer framstälts. Dessa förslag hafva merendels åsyftat, dels att, där afverkning eller försäljning af skog å annans mark bedrefves, inkomsten däraf skulle genom inkomstbevillning beskattas och taxeringen ske där skogen vore belägen, dels ock att afdrag vid beskattning af sågverksrörelse icke måtte, på sätt som skett, medgifvas för virke från egna och arrenderade skogar. Såsom skäl för ändrade bestämmelser i angifna hänseenden ha hufvudsakligen anförts, att de kommuner, inom hvilka afverkning af skog verkställdes, ginge miste om alla skattebidrag därför, oaktadt dessa kommuner ofta finge vidkännas utgifter för de med afverkningen sysselsatta arbetarna, icke

minst i fattigvårdshänseende, hvarjämte ett hemman som beröfvats skogen — dess ofta värdefullaste del — icke kunde bära samma skattebörda som före afverkningen. Rätten att vid beräkning af en sågverksrörelses behållna vinst afdraga värdet af det från egna eller arrenderade skogar afverkade virket medförde dessutom en afsevärd minskning i skattebidragen inom den kommun, där förädlingsrörelsen drefves.

De i frågan väckta motionerna föranledde emellertid icke till någon Riksdagens åtgärd, men bevillningsutskottet anser sig böra fästa uppmärksamheten på hvad som i förevarande ämne förekommit vid riksdagarna åren 1887, 1888 och 1897, därvid utskottet, beträffande de två förstnämnda riksdagarna, följer den redogörelse, som 1891 års förberörda kommitté lämnat i sitt betänkande.

Med anledning af förstnämnda år i frågan väckta motioner yttrade bevillningsutskottet i utlåtande den 6 juni, att det icke kunde bestridas, att fastigheterna mångenstädes, i synnerhet i de norrländska länen, där de hufvudsakligen bestode af skogsmark, förlorade betydligt i värde och således äfven minskades såsom föremål för fastighetsbevillning genom den skogsafverkning, som stundom, snart sagdt hänsynslöst, bedrefves, och hvaraf såväl statsverket som indirekt äfven kommuner och enskilda drabbades, tyngst de kommuner, där skogarne varit belägna. Om man ock kunde invända, att det återstode att beskatta det kapital, som fastighetsegaren erhållit genom försäljning af skogen, hade dock erfarenheten visat, att ett sådant kapital ofta försvunnit såsom beskattningsföremål. Och om det äfven kunde erinras, att själfva afverkningen af skog icke gåfve någon vinst, utan endast förorsakade kostnader, samt att skogen på rot i aflägsna trakter hade föga värde, då den ej kunde där användas, vore det klart, att en sågverksägares vinst af rörelsen uppkomme såväl af själfva råvaran, den afverkade skogen, som af det arbete, hvilket blifvit därå nedlagdt å förädlingsorten och å platserna för utskeppning och vid hufvudkontor. Svårare vore dock att bestämma dessa faktorers inbördes förhållande, då detta snart sagdt i hvarje fall växlade, och då virket för ett sågverks behof kunde hämtas från många olika kommuner.

Bevillningsutskottet hemställde därför, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för näst därpå följande Riksdag framlägga förslag till förtydligande af bevillningsförordningens stadganden om det sätt, hvarpå vinst af såväl skogsafverkning som sågverksrörelse lämpligen borde beskattas, särskildt med afseende på de olika kommuners fordringar, inom hvilka sådan

rörelse till sina skilda delar bedrefves. Denna utskottets hemställan bifölls af Andra Kammaren men afslogs af den Första.

Vid 1888 års riksdag väcktes motion om tillägg dels till 8 § 2 mom. bevillningsförordningen af innehåll, att inkomst genom skogsafverkning eller försäljning af skog å annans mark skulle bland inkomst af arbete upptagas, dels ock till 12 § i det hänseendet, att innehafvare af rätt till afverkning af skog å annans mark skulle för inkomst däraf beskattas där skogen vore belägen. Bevillningsutskottet hemställde emellertid om afslag å ifrågavarande förslag, och Första Kammaren biföll denna hemställan, hvaremot Andra Kammaren med afslag å hvad utskottet föreslagit godkände motionen. Vid gemensam votering segrade Första Kammarens mening.

De skäl, hvarpå utskottet grundade sin hemställan om afslag, voro hufvudsakligen följande:

Det vore icke välbetänkt att låta den tillfälliga omständigheten, huruvida äganderätten till jorden och rättighet till afverkning af å densamma växande skog vore förenade hos samma person eller fördelade å skilda händer, afgöra, huruvida gjord skogsafverkning skulle särskildt beskattas genom inkomstbevillning eller icke. Uppenbart obilligt vore att, sedan skogen måhända först efter årtionden utbildat sig till ett afkastning gifvande kapital samt under hela denna tid varit underkastad fastighetsbevillning, afkastningen af skogen sedermera skulle beskattas genom särskild inkomstbevillning.

Med bevillningsförordningens grundsats, att inkomst af rörelse skulle beskattas, där densamma eller någon hufvudsaklig gren däraf på mera självständigt sätt eller i afsevärd omfattning drefves, öfverensstämde ej heller, enligt utskottets mening, att innehafvare af rätt till afverkning å annans mark skulle för inkomsten däraf taxeras, där skogen vore belägen. Då skogsafverkning ägde rum för ett sågverks räkning, kunde nämligen sågverksrörelsen icke anses drifvas å alla de ställen, där sågverksägaren försåge sig med den nödiga råvaran. Enligt en sådan åsikt skulle jämväl en kvarnägare beskattas å alla orter, där han hämtade den spannmål, han för sin industri behöfde.

Förslaget skulle ock, äfven om det, särskildt hvad Norrland anginge, ur kommunalbeskattningens synpunkt kunde anses önskvärdt, leda till alltför orimliga inkonsekvenser för att vara praktiskt utförbart. Då inkomst af skogsafverkning kunde beräknas först efter det afverkade timrets förädling, och sedan den förädlade produkten blifvit försåld samt försäljningssumman influtit, hvilket senare ofta inträffade först flera år efter afverkningen, kunde nämligen ett sågverksbolag, som måhända

innehade afverkningsrättigheter inom ett stort antal socknar, svårligen, för att ej säga omöjligen, tillförlitligt uppgifva den inkomst, som i hvar och en af de olika socknarne belöpte sig å själfva afverkningen.

Uti en vid 1897 års Riksdag af åtta ledamöter af Andra Kammaren väckt motion hemställdes — under förutsättning att det af Kungl. Maj:t vid sagda riksdag framlagda förslaget till ny bevillningsförordning vunne Riksdagens bifall — att i denna förordning skulle införas stadgande därom,

»*att* bevillning påföres försäljning af skog eller skogseffekter från egen eller annans mark, virkesfångst från egen eller annans mark för annat ändamål än husbehof äfvensom virkesfångst från skogsområde, som blifvit af staten upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag, samt

att för inkomst af fast egendom skattskyldig taxeras i den kommun, inom hvars område egendomen är belägen, och för inkomst, hvarom här ofvan förmälts, där skogsområdet är beläget.»

Bevillningsutskottet utlät sig beträffande denna motion på följande sätt:

»Utskottet finner väl, att det nuvarande sättet för beskattning af skogens afkastning ej kan anses vara tillfredsställande samt att förty en förändring härutinnan är af behofvet påkallad. Då emellertid denna fråga, såsom af det ofvanstående framgår, är af en betydande räckvidd och står i sådant sammanhang med öfriga bestämmelser rörande beskattning af fastighet och inkomst, att den enligt utskottets mening icke kan såsom en fristående fråga lösas, anser utskottet sig icke under nuvarande förhållanden kunna försöka utreda densamma, helst som därtill skulle erfordras vida längre tid, än som efter motionens väckande stått utskottet till buds.»

Motionen föranledde icke till någon Riksdagens åtgärd.

Innan bevillningsutskottet öfvergår till att afgifva yttrande öfver nu förevarande motion, vill utskottet erinra därom, att jämväl kommunalskattekommittén i sitt den 18 maj 1900 till Kungl. Maj:t afgifna betänkande med förslag till ändrade grunder för den kommunala beskattningen ägnat uppmärksamhet åt frågan om beskattning af skogs afkastning.

Kommittén, som förordar en allmän och ren inkomstskatt med utmönstrande ur skattesystemet af fastighetsbevillningen, har i sina förslag till »Förordning angående bevillning af inkomst» och till »Lag angående kommunal taxering och skattskyldighet» föreslagit ordnandet af ifrågavarande beskattningsfråga på följande sätt:

Till »inkomst af fast egendom» räknas bland annat all den afkastning, som härflyter af jordbruksnäring, därunder inbegripes jämväl skogsafverkning å mark, som af afverkaren äges eller annorledes än på grund af upplåten rätt till afverkning innehafves. Till inkomst af fast egendom räknas dessutom värdet af de skogsalster från egendomen, som jordägare tillgodogör sig för eget behof, så ock hvad som förvärfvas genom upplåtelse af afverkningsrätt till skog.

Till »inkomst af näring eller annan förvärfsverksamhet» räknas bland annat hvad som förvärfvas genom sågverks- och annan träförädlingsrörelse samt skogsafverkning på grund af upplåten afverkningsrätt. Drifver någon, jämte jordbruksnäring, tillika annan näring för förädling af de i jordbruksnäringen vunna produkter, skall värdet af själfva råvaran efter i orten gällande medelpris taxeras såsom inkomst af fast egendom, hvaremot förädlingsvinsten taxeras såsom inkomst af näring eller annan förvärfsverksamhet. Likaledes skall, där af två af samma näringsidkare inom skilda kommuner drifna näringar den ena afser tillverkning af råmaterial för den andra, en hvar af dessa näringar särskildt taxeras. Vid taxering af inkomst af näring eller annan förvärfsverksamhet är afdrag medgifvet bland annat för använd råmaterial, hvilken vunnits i annan af näringsidkaren drifven, särskildt taxerad näring.

Beträffande den kommunala beskattningen föreslår kommittén, att inkomst af fast egendom beskattas i den kommun, där egendomen är belägen; att inkomst af näring eller annan förvärfsverksamhet beskattas i den kommun, där för verksamheten finnes »fast driftsort» af beskaffenhet förslaget uttömmande angifver; samt att inkomst genom skogsafverkning på grund af upplåten afverkningsrätt beskattas i kommun, där afverkningen drifves.

Kammarrätten har den 30 december 1902 öfver kommitténs förslag afgifvit yttrande, däri kammarrätten finner den af kommittén ifrågasatta åtskillnaden emellan skogsafverkning å egen och å annans mark samt den föreslagna anordningen vid beskattning af förädlingsrörelse olämplig. Kammarrätten hölle nämligen före, att inkomst af jordbruksnäring borde likställas med inkomst af all annan näring, således äfven förädlingsnäring i egentlig mening, i hvilket fall den af kommittén föreslagna sönderdelningen emellan själfva råvarans frambringande och förädlingsrörelsen skulle kunna undvikas. En dylik sönderdelning innebure bland annat, att hänsyn icke finge tagas till huru företaget i sin helhet utfölle, utan att, äfven om detta lämnade förlust, en vinst kunde komma att framkonstrueras ur den ena af de operationer, i hvilka produktionen sönderfölle, och blifva särskildt för sig beskattad. Vinsten af en förädlings-

rörelse borde därför uppskattas af taxeringsmyndigheterna i den kommun, därifrån rörelsen leddes, samt sedermera utskiftas på de kommuner, inom hvilka råvaran hämtades. Huru stor andel dessa kommuner gemensamt borde tilläggas och huru beskattningsrätten emellan de olika kommuner, därifrån råvara möjligen kunde hämtas, borde fördelas, torde svårligen kunna på ett allmängiltigt sätt i lagstiftningsväg afgöras, men det vore ej omöjligt, att härutinnan en tämligen likformig och i stort sedt tillfredsställande praxis skulle kunna utbilda sig. Det skulle måhända låta sig göra att, visserligen icke i själfva författningen, men i en därvid fogad instruktion anvisa fördelningsgrunder, som, om de ock i enstaka fall skulle lämna rum för erinran, dock kunde i det hela anses nöjaktiga. En anordning sådan som den kammarrätten ansåge böra komma till stånd kunde svårligen anses innebära ett åsidosättande af öfriga i beskattningen intresserade kommuners rätt, då ju denna vore behörigen förvarad genom deras befogenhet att öfverklaga fördelningen, och anordningen dessutom gifvetvis förutsatte, att den taxeringsmyndighet, som verkställt uppskattningen och fördelningen, finge sig ålagdt att bevisligen och inom så god tid, att fördelningen hunne af dem öfverklagas, underrätta öfriga kommuner om taxeringen.

Såsom af ofvanstående redogörelse framgår, har frågan om lämpligaste sättet för beskattning af skogs afkastning varit föremål för en synnerligen omfattande och noggrann utredning. Att detta oaktadt en tillfredställande lösning hittills icke kunnat vinnas, torde i väsentlig mån hafva berott på frågans nära samband med andra ämnen inom beskattningslagstiftningens område. Bevillningsutskottet vill i sådant hänseende särskildt fästa uppmärksamheten såväl å den nedsättning i taxeringsvärdet å med skog försedda jordegendomar, hvilken efter skedd afverkning skulle, i en utsträckning betydligt större än vid nu gällande bestämmelser, förorsakas genom införandet af en ren inkomstbeskattning af skogs afkastning, som ock den osäkerhet i en kommuns hushållning, hvilken en sådan beskattningsform möjligen skulle kunna medföra därigenom, att skattebidragen från de inom kommunen befintliga skogarna ena året inflöte till stort belopp, men andra året allenast till ringa belopp eller måhända ej alls. Utskottet finner emellertid det nuvarande sättet för ifrågavarande beskattning ingalunda tillfredställande utan håller före, att denna

beskattningsfråga snarast möjligt bör göras till föremål för en lösning, ägnad att tillgodose såväl statens som kommunernas berättigade kraf på skattebidrag.

Den förevarande motionen synes hufvudsakligen föranledd af de missförhållanden, som den nu använda ordningen för beskattning af förädlingsrörelse af skogseffekter medför. Bevillningsutskottet finner för sin del, att förändrade bestämmelser om beskattning af skogs afkastning till stor del påkallas just af det otillfredställande sättet för berörda rörelses beskattning, och utskottet vill, utan att gifva företräde åt någondera, erinra om två föreslagna utvägar för en möjlig lösning af det föreliggande spörsmålet, nämligen att dylik rörelse skulle beskattas antingen så, att dess hela vinst uppskattades å ett ställe, måhända lämpligast där rörelsens ledning hade sitt säte, och därpå efter viss lagstadgad grund fördelades å de kommuner, hvarifrån råvaran hämtades, eller ock så, att skogsafverkningen och förädlingsrörelsen beskattades hvar för sig, därvid för den förras beskattning möjligen en bestämd accis å hvarje afverkadt träd eller för kubikmassa kunde komma till användning.

Enligt hvad utskottet har sig bekant, har en afdelning af den så kallade Norrlandskommittén tagit förevarande beskattningsfråga under ompröfning. Berörda kommitté torde visserligen till hufvudsaklig del hafva att taga hänsyn till förhållandena i Norrland, hvars olikhet med förhållandena i det öfriga landet torde hafva i sin mån bidragit att försvåra frågans lösning, under det att den af utskottet åsyftade lagstiftningen i ämnet bör afse hela riket, men utskottet anser det oaktadt, att det förslag kommittén möjligen kan komma att afgifva, bör afvaktas, innan förevarande beskattningsfråga göres till föremål för någon Riksdagens åtgärd.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer bevillningsutskottet,

att herr Enanders förevarande motion om tillägg till 8 och 12 §§ bevillningsförordningen icke måtte i frågans nuvarande läge till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1903.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herr *Cavalli,* mot viss del af motiveringen; samt af herrar *J. Bromée* och *G. Jansson.*

Herr *Östberg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i utskottets beslut i detta ärende.